

Nehvaležni sin.

(Spisal Mlinarjev Janko.)

ilo je nekaj tednov pred Božičem. Sneg je pokrival zemljo in silno je zeblo.

V tem hudem mrazu smo morali hoditi dijaki v šolo. S knjigami v premrli roki smo hiteli v učilnice. Hej, kako nam je škripalo pod nogami, kako so nam šklepetali zobje! Zato smo pa tem urnejše hodili, da smo preje dospeli k gorki peči!

„E, saj bomo le še malo časa hodili v šolo, ker bomo kmalu doma o Božiču!“ smo tolažili drug drugega. — In res smo Božiča komaj čakali. Šteli smo dneve in ure, kdaj bomo zopet spali pod ljubim domačim krovom, kdaj bomo videli drage domače! Toda počasi, silno počasi so nam minevali dnevi.

„Da bi bil že skoro zadnji teden, potem bomo vsaj ložje čakali!“ smo govorili, kadar smo se spomnili dóma.

No, in nazadnje smo pričakali tudi zadnji teden. Nekaj dni predno smo šli domov, smo si nakupili, kar je bilo treba za jaslice in za bratce in sestrice, ki so nas gotovo že težko čakali; a še bolj pa naših sladčic!

Prišla je sobota pred sv. Dnevom. Dopoldne je bila še šola. Komaj smo čakali konca ure. Komaj je zapel šolski zvonec, smo urno udrli na prosto, poslovili se od tovarišev ter šli na kolodvor. Z menoj je šlo še nekaj sošolcev iz naše vasi.

V železničnem vozu smo bili sami dijaki in neka stara kmetska ženica, kateri se je poznalo, da je dosti pretrpela na tem svetu.

Kdo ne pozna slovenskega dijaka?

Vesel in šaljiv je povsod, kamor pride!

Tudi mi smo bili na vozu precej glasni. Šalili in smejali smo se vedno. Tudi zapeli smo kakšno. Drug drugemu smo pravili vesele in žalostne dogodke iz šolskih klopi i. t. d.

Naša sosedka, uboga žena, nas je vedno nekako zavidno gledala. Kadar je rekel kdo kako šaljivo, je bridko vzdihnila in okoli ust ji je zaigral komaj viden smehljaj.

Vedno sem jo opazoval in si mislil:

„Žena ima gotovo kako žalostno izkušnjo, da tako bridko zdihuje!“

Prisedem toraj nekoliko bliže in ji rečem:

„Dober dan, mati!“

„Bog ga daj!“ odzdravi prijazno. „Kakor vidim, ste vsi sami dijaki?“

„Da, vsi smo, in sicer gimnazijci!“

„No, to je lepo. Le pridno se učite, da bode kdaj kaj iz vas. Če se ne boste marljivo učili, ako boste zašli v slabe tovaršije, tedaj boste pozneje gotovo nesrečni in škoda bi bilo res vašega mladega življenja!“ nam je govorila in vzdihnila.

Žrla je nepremično v daljavo in opazil sem, da se ji je prikradla solza iz očesa.

Zasmilila se mi je.

„Ali ste imeli morda tudi vi kakega sina, dijaka?“ povzamem besedo. Ženica se vzdrami iz svojih misli in odgovori:

„Oh, imela sem ga, imela. Ravno tako živ in vesel je bil, kakor ste vi. Zato pa vselej, kadar vidim dijaka, bridko vzdihnem, ker spomnim se na svojega nesrečnega Matijčka!“

Žena nekoliko pomolči, a zopet nadaljuje:

„S svojim pokojnim možem — Bog mu daj nebesa — sem živela v neki vasi blizu štajerske meje. Imela sem edinega sina Matijčka. Deček je bil kaj bistre glavice. V šoli je bil vedno prvi. Učil se je rad, ubogal je rad, in zato so ga učitelji vedno radi imeli. To je močno veselilo mene in mojega Janeza. Skleneva dati tedaj dečka v šolo v Ljubljano. Toda kar naenkrat se je vse podrlo, ves up je šel po vodi. Moj mož je bil drvar. Hodil je v gozde drvarit in s svojim zaslužkom je naju redil. Nekega dne ga pa prinesó štirje drvarji, s katerimi je delal, mrtvega domov. „Smreka je nanj padla in ga ubila“, tako so mi pravili. Ne dá se popisati, kako sem se prestrašila. Jokala in žalovala sem po njem, a ni se zbudil več!

Sedaj sva z Matijčkom živela sama in siromašno, ker najina podpora, zvesti mož in oče je bil mrtev. Minilo je vse upanje, da bo šel Matijček v šolo.

Pokojni gospod župnik — Bog jim daj dobro — so me vedno nago-varjali, da naj ga dam v šolo. Dolgo časa sem se branila, a naposled sem se udala. Matijček je šel v šolo. Za pot sem mu dala dobrih naukov in nekaj desetnic in potem je šel. Gospod župnik in tudi sosedje so plačevali zanj. Študiral je v Ljubljani. Učil se je pridno in bil je že v peti šoli.

Nekega dne dobim od njega pismo, katero me je močno razveselilo. Pisal mi je namreč, da je dobil veliko ustanovo, da se bo sedaj lahko sam preživil, in drugo. S tem mi je odvzel precej skrbi, ker sem se morala doma sama preživiti, in trpela sem tudi pomanjkanje. Matijček je bil kmalu v sedmi šoli.

Toda denar, katerega je vedno imel, ga je spridil in ga privedel na krivo pot. Začel je namreč pijančevati in zahajati v slabe družbe. V šoli se ni nič brigal za učenje in zato je padel prvo polovico leta. —

Ko to izvem, hitim precej v Ljubljano in grem na stanovanje. Tukaj povprašam po njem. Gospodinja mi je odgovorila, da ga ni doma, ker je v šoli. Pravila mi je tudi, da je v šoli vedno slabši, da je padel in da bo najbrže izgubil ustanovo. — To je bil zame hud udarec.

„Ako izgubi ustanovo, kdo bo pa skrbel zanj? Najbrže bo moral šolo pustiti!“ sem si mislila.

Čez kake pol ure je prišel. Toda to ni bil več tisti Matijček, kakor je bil poprej! Na obrazu se mu je poznala že razvita strast pijančevanja. Ko je vstopil, me je mrzlo pozdravil — roke mi niti podal ni — ter me vprašal, čemu sem prišla?

Ko mu odgovorim in ga posvarim zaradi slabega učenja in življenja, mi ježno odgovori:

„Kaj boste tako skrbeli zame? Kaj je treba priti za vsako malenkost v Ljubljano? Ali je komu kaj za to, če padem?“

„Matijček, kako pa govoriš?“

„Kaj vam mari!“ se obregne nad menoj in gre iz sobe, ježno zaloputnivši vrata. Bridko užaljena in prevarjena začnem jokati. Da me lastni sin zaničuje, skoro misliti nisem mogla! In vendar je bila žalostna resnica. —

Gospodinja me je tolažila, kakor je vedela in znala, a zaman. Priporočim ji ga še in potem odidem domov.

Živela sem zopet sama nad eno leto. Matijček mi ni nikoli pisal. Zdelo se mi je, kakor da bi me čisto pozabil! —

Čez eno leto dobim pa sporočilo, da naj pridem hitro v Ljubljano, ker me želi umirajoči sin videti še enkrat pred smrtjo. —

„Umirajoči sin!“ Grozno se prestrašim te novice. Še skoro verjeti nisem mogla, da bi moj Matijček, ki je bil vedno zdrav kakor riba, da bi že umiral! Toda ko pogledam še enkrat v pismo in ko pomislim na njegovo nezmerno življenje, sem morala verjeti! —

Brzo se popeljem v Ljubljano v bolnišnico. Pri vratih poprosim usmiljeno sestro, naj mi pokaže posteljo mojega sina. Ko stopim k njej, kaj zagledam? Na postelji leži Matijček, bleđ, suh in slab. Oči je imel zaprte in težko je dihal. Zraven pri postelji je sedela usmiljena sestra in ga tolažila. Na mizici so stala razna zdravila.

„Ali jih še ni?“ je vprašal bolnik s slabim glasom.

„Sem že tu, dragi Matijček!“ vzkliknem in ga poljubim na mrzlo čelo. — „Kaj ti pa je? Ali si hudno bolan?“

„Oh, hudo, hudo, ljuba mati! Pa ozdravel ne bom več. Zame je že prepozno!“

„Še boš ozdravel, še!“ mu odgovorim vsa v solzah. „Le priporočuj se ljubemu Bogu, in on ti bo že pomagal!“

A on je žalostno pomajal z glavo. Pravil mi je potem svoje življenje in da ima vročinsko bolezen. Jaz sem ga vedno tolažila.

Hitro nama je potekel čas. Morala sem oditi. „Z Bogom!“ sem mu rekla in šla. — Drugo jutro ga spet obiščem.

Ležal je umirajoč. Zraven je stal duhovnik, ki ga je poprej dejal v sveto olje. Matijček je bojeval smrtni boj. Mrmral je nerazločne besede. Na čelo mu je stopil mrtvaški pôt.

„Z Bogom, mati. Odpustite! Jezus!“ je še dejal in umrl.

Ne dá se popisati, kaj sem občutila pri mrtvem sinu. Jokala sem in ga klicala po imenu, a ni se vzbudil nikdar več. Zaspal je za vedno. — Drugi dan je bil pogreb. Srce mi je hotelo počiti, ko sem stopala za krsto, a tudi to sem pretrpela. —

Sedaj živim sama, brez pomoči, brez tolažbe. Komaj se preživim!

Glejte tukaj vzgled, kam pripelje človeka slaba družčina. Ne družite se toraj s slabimi tovariši, da ne boste tako nesrečni, kakor moj Matijček!“

Pri zadnjih besedah je začela žena jokati. Vsem se je smilila. Molčali smo. Kmalu je vlak zapiskal, in žena je izstopila.

Še „Z Bogom!“ nam je rekla in potem je nisem videl več.

Vsi smo imeli sočutje ž njo, ker nas je osupnila njena povest. Vsa veselost nam je na mah prešla. Vzradostili smo se šele, ko smo prišli na domačo postajo. Izstopili smo in vsak je šel na svoj dom. — Mene pa, ki sem imel še dobro uro hoda do doma, so prišli oče iskat s konjem in me odpeljali domov, kjer so me vsi domači veselo pozdravili in sprejeli.

Zvečer pa, ko smo čakali polnočnice in ko sem delal jaslice, sem povedal povest uboge žene drugim, ki so bili vsi močno ginjeni.

Sedaj pa jo podajem vam, dragi čitatelji, da se boste bolj pridno učili in da se boste ogibali slabe tovaršije, ki je hud strup za mladega človeka. Bog daj, da bi se uresničila moja želja!

Žalosten poskus.

(Slika, načrtal F. S. Pavlétov.)

Petronov Tone je imel zajce. Kakih deset se jih je navadno podilo po hlevu. Nekaj je bilo sivih, belih, drugi so bili lisasti. En sam je bil črn in tega je imel Tonček rad. Jedel mu je iz roke in krotak je bil, da ga je lahko prijel. To mu je bilo posebno všeč. In pa še nekaj.... Ravno zato, ker je bil tako črn, tako svetlikast, zato mu je še posebno ugajal.

Včasih je po celo uro presedel v hlevu in božal črnega zajčka, ki mu je žedel v naročju in pridno glodal skorjico kruha, ki mu jo je bil dal Tonček.

Tončku je ugajal vedno bolj. Ta barva mu je bila tako mikavna. Posebno še zato, ker ni bil nikoli zamazan, ali blaten. Dlačice so se lesketale kakor perje na vratu domačega petelina.

A da bi jih imel več, vsaj še enega, ki bi mu bil prav podoben — ki bil tudi popolnoma črn! — — A ni ga mogel dobiti. Povpraševal je že tuintam po vasi — a povsodi nič. Videl je tudi črne zajce, a vsem je kaj nedostajalo. — Ta je imel belo progo po prsih, drugi malo pikico na čelu — a popolnoma črnega ni mogel dobiti. In vendar je želel — — —

I.

Piskovi Pavla in Tončka sta prišli pred Petranov hlev, ravno ko je Tonček krmil zajčke.

„Toni! Notri pojdi, notri. Poglej zajčke.“

„No, Tončka, kar notri pojdiva“, je dejala Pavlica in pomagala dve leti mlajši sestrici zlesti črez prag. Sami si nista upali, dokler jima ni rekel Tonček.